

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การลูกเสือกำเนิดขึ้นที่ประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2451 โดยพลโท ลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ (Lord Baden Powell)¹ และการลูกเสือได้ขยายตัวแพร่หลายออกไปอย่างรวดเร็ว โดยประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยได้จัดตั้งกองลูกเสือขึ้นเป็นประเทศที่ 2 และ 3 ในปี พ.ศ. 2452 และ พ.ศ. 2454 ตามลำดับ ต่อจากนั้นประเทศอื่น ๆ ก็ได้จัดตั้งเพิ่มเติม จนจนกิจกรรมลูกเสือขยายออกไปทั่วโลก

ประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการ "ปลูกชาติ" ครั้งใหญ่ อย่างไม่มีครั้งใดเลื่อมเหมือน โดยทรงดำเนิการไปพร้อม ๆ กันทั้งสองทางคือ ทางตรงได้แก่ การสถาปนาเสือป่า และทางอ้อมได้แก่ บทประพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งล่อตแทรกข้อคิดเห็นอันเป็นคติเตือนใจและปลูกฝังสัญชาตินิยมให้แก่พลเมืองไทย หลังจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งกองเสือป่าได้ไม่นาน ก็ทรงจัดตั้งกองลูกเสือขึ้นมาในปี พ.ศ. 2454 โดยมีพระราชประสงค์ในการจัดตั้งกองเสือป่าและกองลูกเสือ ดังปรากฏในพระราชดำรัสแก่ประธานในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช มีความตอนหนึ่งว่า

"การใด ๆ ที่เราได้เริ่มจัดขึ้นแล้ว และซึ่งจะได้จัดขึ้นอีกต่อไป ก็ล้วนทำไปด้วยความมุ่งหมายที่จะให้เป็นประโยชน์ นำความเจริญมาสู่ชาติอย่างน้อยก็เพียงไม่ให้อายเพื่อนบ้าน เช่น การตั้งเสือป่าขึ้นก็ด้วยความมุ่งหมายจะให้คนไทยทั่วกันรู้สึกถึงความจงรักภักดีต่อผู้ดำรงรัฐสีมาอาณาจักร โดยต้องตามนิติธรรมประเพณีประการ 1 ความรักชาติบ้านเมืองและนับถือพระคำสอนาประการ 1 ความล้ามคดียุติธรรม และไม่ทำลายซึ่งกันและกันประการ 1 ทั้ง 3 ประการนี้ เป็นมูลรากแห่งความมั่นคง จะทำให้ชาติเราดำรงอยู่เป็นไทยได้ล้นนาม มิให้เสียที่บรรพบุรุษของเราทั้งหลายได้สู้ก่อสร้าง

¹ Gilcraft, Pseud. Boy Scouts. (London : C. Arthur Pearson Ltd., 1930) pp. 9-12.

ปลูกฝังชาติเราไว้ในแว่นแคว้นแดนสยามนี้ ถึงการที่ได้คิดจัดให้มีลูกเสือขึ้น ก็โดยความปรารถนาที่จะให้เด็กไทยได้ศึกษาและจดจำข้อสำคัญทั้ง 3 ประการอันกล่าวมาแล้วนั้น ได้ฝังร่มอยู่ในดวงจิตตตั้งแต่มืออายุอยู่ในประถมวัย เพื่อว่าเมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นแล้วก็จะได้คงรู้สึกเช่นนั้นตลอดชีวิต และจะตั้งจิตต์ประพฤติตนโพธิ์ฟ้าข้าแผ่นดินอันประเสริฐมิให้เสียที่ที่กำเนิดมาในชาติไทย และจะได้ตั้งใจไว้อยู่ในโลกนี้ให้มีผู้รับหน้าถือตา และให้เขาทั้งหลายเห็นปรากฏว่าชาติเราเป็นชาติที่ยังไม่ตายยังจะถาวรและจำเรยอยู่ยืนไปทุกวัน"¹

ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือฉบับแรกของเมืองไทย และตั้งกองลูกเสือกองแรกของประเทศไทยขึ้นที่ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (โรงเรียนวชิราวุธในปัจจุบัน) ต่อมาได้จัดตั้งอีกในโรงเรียนส่วนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนประทุมคงคา โดยมีลูกเสือรวมกันทั้งหมดในเดือนกันยายน พ.ศ. 2454 รวมทั้งหมด 246 คน เป็นลูกเสือสำรองทั้งสิ้น และหลังจากนั้นอีก 5 ปีต่อมา ปรากฏว่าได้มีกองลูกเสือเกิดขึ้นทั่วพระราชอาณาจักทั้ง 18 มณฑล รวม 162 กอง มีลูกเสือรวม 7,967 คน เจ้าหน้าที่รวม 1,324 คน² อย่างไรก็ตามได้มีอุปสรรคของการลูกเสือเมื่อแรกกำเนิดคือ ประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจพระราชประสงค์อย่างถ่องแท้แน่ชัด และไม่เข้าใจความมุ่งหมายของการลูกเสือดีด้วย บรรดาผู้ปกครองนักเรียนไม่ยินยอมให้บุตรหลานของตนเข้าเป็นลูกเสือ เพราะคิดว่าลูกเสือคือทหารนั่นเอง นอกจากนี้บางท้องที่ เช่น มณฑลพายัพ มณฑลมหาสารคาม เด็กชายอายุย่างเข้า 12 ปี ก็มีจะบวชเป็นสามเณรเสียหมด³ จึงทำให้หาเยาวชนมาสมัครเป็นลูกเสือได้มากและอุปสรรคอีกประการหนึ่งคือ การขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้กำกับ และรองผู้กำกับลูกเสือได้⁴ อย่างไรก็ตามในระยะต่อ ๆ มาได้แก้ปัญหาและปรับปรุงกิจการลูกเสือให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าบางยุคสมัยจะมีอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับ

¹ จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2466) หน้า 148-143.

² รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2459 (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2459) หน้า 107-120

³ รายงานการลูกเสือแห่งกรุงสยาม ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2467 (พระนคร : โรงพิมพ์กรมตำรวจ กระทรวงธรรมการ, 2467) หน้า 18-19.

ผิดชอบกิจการลูกเสือได้สั่ง เล่มกิจการลูกเสือและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและทุก ๆ ฝ่าย เป็นอันดี กิจการลูกเสือจึงเริ่มเป็นปึกแผ่น จนได้ชื่อว่าเป็นยุคก้าวหน้าของกิจการลูกเสือ

ปัจจุบันลูกเสือมี 4 ประเภทคือ ลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ลูกเสือวิสามัญ¹

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมลูกเสือ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507 คือ การฝึกอบรมบ่มนิสัยลูกเสือให้เป็นพลเมืองดี ตามจารีตประเพณีบ้านเมืองและอุดมคติ ดังต่อไปนี้

1. ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื้อฟังและฟังตนเอง
2. ให้ข้อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
4. ให้รู้จักทำการฝีมือ
5. ให้มีการพัฒนาในทางกาย สติใจ และศีลธรรม ทั้งนี้โดยไม่เกี่ยวข้องกับสหการ

เมืองใด ๆ

จากวัตถุประสงค์และอุดมคติดังกล่าว จึงมีกฎของลูกเสือ 10 ข้อ ซึ่งลูกเสือทุกคนต้องยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ

- ข้อ 1 ลูกเสือมีเกียรติเชื่อถือได้
- ข้อ 2 ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติ คำสั่งนา พระมหากษัตริย์ และเชื่อตรงต่อผู้มีพระคุณ
- ข้อ 3 ลูกเสือมีหน้าที่กระทำตนให้เป็นประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น
- ข้อ 4 ลูกเสือเป็นมิตรของคนทุกคน และเป็นเพื่อนกับลูกเสืออื่นทั่วโลก
- ข้อ 5 ลูกเสือเป็นผู้สุภาพเรียบร้อย
- ข้อ 6 ลูกเสือมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์
- ข้อ 7 ลูกเสือเชื่อฟังคำสั่งของบิดามารดา ผู้บังคับบัญชาด้วยความเคารพ
- ข้อ 8 ลูกเสือมีใจร่าเริง และไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก
- ข้อ 9 ลูกเสือเป็นผู้มีระเบียบ
- ข้อ 10 ลูกเสือประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ²

¹ "พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2507" ราชกิจจานุเบกษา 81 (23 มกราคม 2507): 1-20..

² "คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ สำนักงาน. ข้อบังคับคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ 2509. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.)

จากหลักการของลูกเสือจะเห็นว่า กิจการลูกเสือนี้อาศัยช่วยในการอบรมเด็กและเยาวชน ที่กำลังอยู่ในวัยเรียนเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะลูกเสือสำรองซึ่งมีอายุตั้งแต่ 8 ปี ไม่เกิน 11 ปีบริบูรณ์ และลูกเสือสำรองอายุตั้งแต่ 11 ปี ไม่เกิน 17 ปีบริบูรณ์ ส่วนใหญ่จะศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งสิ้น โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งที่ วก. 552/2527 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2527 ให้ใช้หลักสูตรลูกเสือเป็นวิชาหนึ่งในกิจกรรมบังคับ โดยให้เลือกได้จาก วิชาลูกเสือ เนตรนารี บุภาพ่าต และผู้นำเพื่อประโยชน์ จากคำสั่งดังกล่าวทำให้การเรียนวิชาลูกเสือในชั้นประถมศึกษา มี 2 ลักษณะคือ

1. เป็นวิชาบังคับให้นักเรียนประถมศึกษาทั้งชายและหญิง เรียนเป็นวิชาสำรองตามตามหลักสูตรกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ ไม่ต้องสมัคร ไม่ต้องเสียค่าสมัคร
2. เป็นกิจกรรม นักเรียนที่สนใจสมัครเข้าเป็นลูกเสือ ต้องเสียค่าสมัคร ต้องแต่งเครื่องแบบเข้าประจำกอง มีสิทธิประดับเครื่องหมายค้ำยัน และเครื่องหมายวิชาพิเศษตามหลักสูตร และวิชาพิเศษที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของคณะลูกเสือแห่งชาติ

การที่กิจการลูกเสือได้เป็นส่วนหนึ่งของการประถมศึกษา นักการศึกษาทุกระดับควรรู้และเข้าใจในกิจการลูกเสือเป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการให้หลักสูตรในระดับโรงเรียน โดยให้สอดคล้องกันระหว่างหลักการของลูกเสือและเป้าหมายการศึกษา และการศึกษาพัฒนาการของการลูกเสือเป็นวิธีที่ช่วยให้นักการศึกษาได้ทราบประวัติความเป็นมาของลูกเสือในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหาร หลักสูตรกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกิจการลูกเสือ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาลูกเสือในระดับประถมศึกษาต่อไป ดังนั้นจึงควรศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการลูกเสือไทยเพื่อประโยชน์ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาพัฒนาการของการลูกเสือไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มต้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2454 มาจนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2528 ในด้านการบริหาร หลักสูตร กิจกรรม ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกิจการลูกเสือไทยในแต่ละยุคสมัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาพัฒนาการของลูกเสือไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มต้น พ.ศ. 2454 จนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2528 ในด้านการบริหาร หลักสูตร กิจกรรม ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกิจการลูกเสือไทย โดยศึกษาจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้ถือว่าเอกสารหลักฐาน แหล่งข้อมูลที่ได้จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และเอกสารหรือหนังสืออื่น ๆ ของทางราชการ เป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้และแสดงสภาพความเป็นจริง

คำจำกัดความ

การลูกเสือไทย หมายถึง กิจการลูกเสือตามข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ และพระราชบัญญัติลูกเสือ

การบริหาร หมายถึง การบังคับบัญชา และการบริหารกิจการลูกเสือ ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ และพระราชบัญญัติ

หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชา กิจกรรม และวิธีการที่ใช้ฝึกอบรมลูกเสือตามข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือ และพระราชบัญญัติลูกเสือ

กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมทุก ๆ อย่างที่ลูกเสือปฏิบัติหรือมีส่วนร่วม และกิจกรรมทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการลูกเสือ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เอกสารหลักฐานแหล่งข้อมูลบางเรื่องอาจไม่สมบูรณ์ เพราะการจัดทำรายงานหรือการเก็บเอกสารของทางราชการขาดตอนในบางช่วงเวลา เช่น ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้าใช้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ที่ลี้ภัยมาที่เชียงใหม่ ทำให้เอกสารในสำนักงานสูญหายหรือถูกทำลายไปมาก

2. ผู้วิจัยมีเวลาทำการวิจัยระยะสั้น ไม่สามารถหาข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น สัมภาษณ์ สังเกต จึงอาจทำให้เนื้อหาบางเรื่องไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (historical approach) และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าใช้หลักฐานชั้นต้น (primary sources) เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ จดหมายเหตุ หนังสือโต้ตอบของทางราชการ รายงานการประชุม บทความและหนังสือพิมพ์ ในสมัยนั้น ตลอดจนประกาศพระราชมติ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของทางราชการ

ประกอบด้วยเอกสารชั้นรอง (secondary sources) ซึ่งใช้ประกอบการวิจัยได้แก่ บทความ หนังสือ วารสาร และวิทยานิพนธ์

แหล่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้นได้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ สถาบัน วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุด สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (ในบริเวณสนามกีฬาแห่งชาติ) เป็นต้น

2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตามวิธีที่เหมาะสมแต่ละเรื่องแล้วเสนอผลการวิเคราะห์โดยการบรรยาย

3. สำนัปกการเสนอผลการวิจัย

ในการเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจัดสำเนาเรื่องดังนี้

บทที่ 1 บทนำ บอกความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัยขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำจำกัดความ ข้อจำกัดของการวิจัย ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 ประวัติและความเป็นมาของการลูกเสือไทย

1.1 การปลุกชาติ

1.1.1 ปฐมเหตุแห่งการปลุกชาติ

1.1.2 วิธีดำเนินการ

1.2 กำเนิดลูกเสือไทย

1.2.1 ความเป็นมาของการลูกเสือ

1.2.2 พระราชประสงค์ในการตั้งกองลูกเสือ

1.2.3 การสถาปนากองลูกเสือไทย

บทที่ 3 การบริหารงานลูกเสือ

2.1 ระบบบริหารงานลูกเสือ

2.2 การจัดตั้งกองลูกเสือ

2.3 การคัดเลือกลูกเสือ

2.4 รางและเครื่องหมายประจำกองลูกเสือ

2.5 การให้รางวัลและการลงโทษลูกเสือ

บทที่ 4 พระราชบัญญัติลูกเสือ

บทที่ 5 การฝึกอบรมและกิจการลูกเสือ

5.1 หลักสูตรและกิจการ

5.2 วิธีการฝึกอบรมลูกเสือ

5.3 ค่ายลูกเสือ

5.4 การชุมนุมลูกเสือ

5.5 ความสัมพันธ์กับลูกเสือนานาชาติ

บทที่ 6 การฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือ

บทที่ 7 สภาพการณ์และเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อกิจการลูกเสือไทย

บทที่ 8 สรุป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบความเป็นมาของการลูกเสือไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มต้น พ.ศ. 2454 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มาจนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2528
2. ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาเข้าใจปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และเข้าใจองค์ประกอบบางประการที่มีอิทธิพลต่อกิจการลูกเสือไทยในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุง วางแผนพัฒนาหลักสูตรและการสอนวิชาลูกเสือต่อไป
3. ผลงานวิจัยนี้จะ เป็นเนื้อหาสำคัญสำหรับการอบรมผู้กำกับลูกเสือ และลูกเสือให้เข้าใจเรื่องกิจการลูกเสือไทยเป็นอย่างดี และสามารถใช้กิจกรรมลูกเสือให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและตนเองเป็นอย่างดี
4. เป็นแหล่งอ้างอิงแก่ผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้า เรื่องกิจการลูกเสือต่อไป

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ภจช.	ย่อมาจาก	กองจดหมาย เหตุแห่งชาติ
พ.ศ.	"	พุทธศักราช
พ.ร.บ.	"	พระราชบัญญัติ

ร.	ย่อมาจาก	รัชกาล
ร.ศ.	"	รัตนโกสินทร์ศก
ค.ศ.	"	พุทธวঙ্গศักราช
B.E.	"	Buddhist Era
H.M.	"	His Majesty

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย